

ដំណោះស្រាយអន្តរកាលសេដ្ឋកិច្ចរបស់ពលករខ្មែរដែលត្រលប់មកពីប្រទេសថៃ៖ ជម្រើសអភិក្រមគោលនយោបាយដែលគួរពិចារណា

សេចក្តីសង្ខេប

- ពលករដែលត្រលប់មកពីប្រទេសថៃវិញយ៉ាងគំហុកចំនួនជាង ៩០ម៉ឺននាក់ បណ្តាលឱ្យមានកម្លាំងពលកម្មលើសតម្រូវការ បាត់បង់ប្រាក់ផ្ញើមកផ្ទះ និងដាក់សម្ពាធលើសេវាសង្គម។
- ប្រទេសថៃកំពុងធ្វើពិធីកម្មប្រកបកម្លាំងពលកម្មរបស់ខ្លួន ដែលអាចធ្វើឱ្យការត្រលប់ទៅប្រទេសថៃវិញរបស់ពលករខ្មែរក្នុងចំនួនច្រើន ជួបបញ្ហាប្រឈម ក្នុងរយៈពេលមធ្យម និងរយៈពេលវែង។
- មានជម្រើសគោលនយោបាយចំនួន៣ ដែលរាជរដ្ឋាភិបាលគួរពិចារណា ដើម្បីឆ្លើយតបចំពោះបញ្ហាប្រឈមខាងលើនេះគឺ ការស្រូបទាញពលករចូលធ្វើការងារនៅមូលដ្ឋាន ការធ្វើសមាហរណកម្មពលករទៅក្នុងការងារក្នុងស្រុក និងការធ្វើវិជ្ជការសហគ្រិនភាព។
- រាជរដ្ឋាភិបាលគួរអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រមួយដែលសំយោគគ្នាគឺ ការផ្តល់ការងារសាធារណៈសម្រាប់រយៈពេលខ្លីដោយភ្ជាប់ជាមួយនឹងការលើកទឹកចិត្តសម្រាប់សហគ្រិនភាព និងគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់វិស័យឯកជនសម្រាប់រយៈពេលវែង។
- ការឆ្លើយតបផ្នែកគោលនយោបាយនេះ ត្រូវមានប្រសិទ្ធភាពក្នុងការចំណាយ និងអាចពង្រីកវិសាលភាពបានដោយសារតែមានឧបសគ្គហិរញ្ញវត្ថុ និងសម្ពាធពាណិជ្ជកម្មពីខាងក្រៅ។
- អភិក្រមនេះមានភាពស៊ីសង្វាក់គ្នាទៅនឹងគំនិតផ្តួចផ្តើមដែលមានស្រាប់មួយចំនួនរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ដូចជា វេទិកាការងារ និងការបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ។

បញ្ហាប្រឈមធំៗក្នុងការអភិវឌ្ឍ ក្រោយពីពលករខ្មែរត្រលប់មកពីប្រទេសថៃ

ពលករខ្មែរប្រមាណ ៩០ម៉ឺននាក់ បានត្រលប់មកពីប្រទេសថៃវិញថ្មីៗនេះ^១ ក្រោយពីជម្លោះព្រំដែនដែលបានផ្ទុះឡើងកាលពីខែកក្កដា ឆ្នាំ២០២៥កន្លងទៅ ដែលទាមទារឱ្យរាជរដ្ឋាភិបាលធ្វើការពិចារណាទៅលើផលប៉ះពាល់ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចសង្គមសំខាន់ៗមួយចំនួន។ ការត្រលប់មកវិញយ៉ាងគំហុកនេះ ទាមទារឱ្យមានការរៀបចំគោលនយោបាយឱ្យបានហ្មត់ចត់ទៅលើវិស័យគន្លឹះចំនួន ៤ ដូចខាងក្រោម៖

- **ជរាភពទីផ្សារការងារ៖** ការត្រលប់មកវិញនៃប្រជាជនមានអាយុគ្រប់ធ្វើការយ៉ាងច្រើន បណ្តាលឱ្យមានសម្ពាធលើទីផ្សារការងារក្នុងស្រុក។ វាអាចនាំឱ្យមានសម្ពាធប្រាក់ខែ និងការកើនឡើងនៃអត្រាអ្នកគ្មានការងារធ្វើ ជាពិសេសនៅតំបន់ជនបទ ដែលឱកាសការងារច្រើនមានតែក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធ^២ ។
- **ផលប៉ះពាល់ប្រាក់ចំណូលគ្រួសារ៖** ការធ្លាក់ចុះប្រាក់ផ្ញើមកផ្ទះ ដែលធ្វើឱ្យបាត់បង់ចំណូលប្រមាណ ៣០%^៣ នាំឱ្យមានការបន្ថយតម្រូវការក្នុងស្រុក និងបាត់បង់ប្រាក់ចំណូលគ្រួសារ ដែលធ្វើឱ្យហានិភ័យនៃភាពក្រីក្រកើនឡើង។ ការធ្លាក់ចុះលំហូរប្រាក់ផ្ញើមកផ្ទះ ស្មើនឹងជាង ៦,១% នៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប^៤ ក៏ប៉ះពាល់ដល់លទ្ធភាពរបស់គ្រួសារជំពាក់បំណុលជាច្រើន ក្នុងការសងប្រាក់កម្ចីស្ថាប័នមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ។ ផលប៉ះពាល់នេះបានធ្វើឱ្យភាពងាយរងគ្រោះផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរឡើង នៅក្នុងសហគមន៍ជនបទដែលមានពលករចំណាកស្រុកច្រើន ជាតំបន់ដែលបំណុលស្ថាប័នមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុមានច្រើន និងជាភ្នំព្រួញបារម្ភសំខាន់មួយចំពោះស្ថិរភាពហិរញ្ញវត្ថុ^៥ ។

- **តម្រូវការផ្នែកសេវាសង្គម៖** ការវិលត្រលប់មកវិញរបស់ប្រជាពលរដ្ឋចំណាកស្រុកយ៉ាងគំហុកនេះ រួមទាំងកុមារដែលគ្រប់អាយុចូលរៀនចំនួន ៥ម៉ឺននាក់ផង^៦ នឹងបង្កើនតម្រូវការផ្នែកសេវាសង្គមបន្ថែមទៀត។ សេវាសង្គមទាំងនេះមានដូចជាលំនៅឋាន កិច្ចគាំពារសុខភាព និងសាលារៀនជាដើម ជាពិសេសនៅតាមបណ្តាខេត្តដែលមានប្រជាពលរដ្ឋត្រលប់ពីប្រទេសថៃវិញច្រើន។ រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិប្រឈមនឹងបញ្ហាសមត្ថភាព និងហិរញ្ញវត្ថុ ជាពិសេសនៅតាមបណ្តាខេត្តដែលមិនទាន់មានការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធគ្រប់គ្រាន់។
- **មូលធនមនុស្ស និងការបង្កើតនៃជំនាញ៖** ពលករដែលត្រលប់ចូលស្រុកវិញ មានជំនាញ និងបទពិសោធន៍ការងារពីប្រទេសថៃក្នុងវិស័យនានា ដូចជា វិស័យកម្មន្តសាល និងវិស័យកសិកម្មខ្នាតធំ^៧ ។ បញ្ហាប្រឈម និងកាលានុវត្តភាពចម្បង គឺការបង្កើតនៃជំនាញទាំងនេះ ទៅនឹងតម្រូវការទីផ្សារការងារក្នុងស្រុក សំដៅធានាមូលធនមនុស្សដ៏សំខាន់នេះ រួមចំណែកដល់ការអភិវឌ្ឍ និងការស្តារសេដ្ឋកិច្ចជាតិឡើងវិញ។

កត្តាខាងក្រៅដែលមានឥទ្ធិពល៖ ការផ្លាស់ប្តូរយុទ្ធសាស្ត្ររបស់ថៃ

ការបិទច្រកព្រំដែនជាមួយប្រទេសថៃ ទំនងជានៅតែបន្តក្នុងរយៈពេលមធ្យម ដែលតម្រូវឱ្យកម្ពុជាស្វែងរកឱកាសសម្រាប់ពលករចំណាកស្រុកទៅប្រទេសផ្សេងជំនួសវិញ និងពង្រឹងសមត្ថភាពទីផ្សារការងារក្នុងស្រុក។ ស្ថានភាពនេះជំរុញដោយ**ការផ្លាស់ប្តូរគោលនយោបាយយុទ្ធសាស្ត្រ**នៅក្នុងប្រទេសថៃ។ ថៃកំពុងប្រឈមនឹងបញ្ហាកង្វះកម្លាំងពលកម្មដូច្នេះរដ្ឋាភិបាលថៃតទៅកំពុងតែស្វែងរកកម្លាំងពលកម្មពីប្រភពផ្សេងជាបន្ទាន់ ដោយស្វែងរកលទ្ធភាពចុះ**កិច្ចព្រមព្រៀង**ជាមួយ**ប្រទេសស្រីលង្កា នេប៉ាល់ និងហ្វីលីពីន**ជាដើម^៨ ។ ការផ្លាស់ប្តូរយុទ្ធសាស្ត្រនេះមានន័យថា ឱកាសសម្រាប់ការវិលត្រលប់ទៅធ្វើការនៅប្រទេសថៃវិញរបស់ពលករខ្មែរក្នុងចំនួនច្រើន និងរហ័សនឹងមិនអាចកើតមានបានទេ។ ដូច្នេះកម្ពុជាត្រូវមានផែនការអនាគតមួយ ដែលកម្ពុជាលែងពឹងផ្អែកលើប្រទេសថៃ សម្រាប់ជាគោលដៅសំខាន់នៃទីផ្សារកម្លាំងពលកម្មរបស់ខ្លួនទៀត។

សេណារីយ៉ូយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់ការឆ្លើយតប

ក្នុងបរិបទនេះ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាប្រឈមនឹងជម្រើសគោលនយោបាយសមស្របមួយ។ សង្ខេបគោលនយោបាយរហ័សនេះ សូមផ្តល់អនុសាសន៍ជាសេណារីយ៉ូយុទ្ធសាស្ត្រចំនួន ៣ ដូចខាងក្រោមនេះ។

សេណារីយ៉ូទី១៖ អភិក្រម «ស្រូបទាញកម្លាំងពលកម្ម និងសម្រួលជីវភាពរស់នៅរបស់ពលករមួយគ្រាសិន នៅនឹងមូលដ្ឋាន»

យុទ្ធសាស្ត្របែបប្រតិកម្មដែលមានកិច្ចអនុវត្តន៍តិចតួចនេះ ពឹងផ្អែកលើសំណាញ់សុវត្ថិភាពសង្គមដែលមានស្រាប់ និងសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធ ដើម្បីស្រូបទាញកម្លាំងពលកម្មដែលត្រលប់ចូលមកស្រុកវិញ។ **ទស្សនវិជ្ជាស្នូលគឺ** ការដោះស្រាយតាមបែបវិមជ្ឈការ។ ក្នុងន័យនេះ រាជរដ្ឋាភិបាលផ្តល់ជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់មានកម្រិត ដូចជា ការដឹកជញ្ជូន និងស្បៀងអាហារជាដើម ដោយយល់ថា ក្រុមគ្រួសារ និងសហគមន៍ នឹងផ្តល់ទីតាំងស្នាក់នៅដល់ពលករដែលត្រលប់មកវិញ។

• យុទ្ធសាស្ត្រគន្លឹះ៖

- **ជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់៖** ផ្តល់កញ្ចប់ជំនួយសម្រាប់រយៈពេលខ្លី នៅពេលពលករមកដល់ប្រទេសវិញ និងរៀបចំដឹកជញ្ជូនពួកគេទៅស្រុកកំណើតតាមបណ្តាខេត្តនានា។
- **ការពឹងផ្អែកលើវិស័យកសិកម្ម៖** លើកទឹកចិត្តឱ្យពលករត្រលប់ទៅធ្វើការងារកសិកម្មឡើងវិញ ដើម្បីចិញ្ចឹមជីវិតនៅលើដីដែលពួកគេមាន។
- **ការពង្រីកសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធ៖** អនុញ្ញាតឱ្យសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធកើនឡើង ដោយពុំចាំបាច់មានកម្មវិធីបង្កើតការងារក្នុងប្រព័ន្ធ។

• លទ្ធផលដែលអាចកើតមាន៖

- **ផលវិជ្ជមាន៖** រដ្ឋមានបន្ទុកចំណាយទាបក្នុងដំណាក់កាលភ្លាមៗ ការបញ្ជូនប្រជាពលរដ្ឋចេញពីតំបន់ព្រំដែនបានឆាប់រហ័ស។

- **ហានិភ័យ៖** ភាពអត់ការងារធ្វើធ្ងន់ធ្ងរ និងការធ្លាក់ចុះខ្លាំងនៃប្រាក់ចំណូលគ្រួសារ^៩ ការកើនឡើងនៃភាពក្រីក្រនៅទីជនបទ និងការខកខានក្នុងការសងបំណុលមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ^{១០} លទ្ធភាពនាំទៅរកការបែកបាក់សង្គមបណ្តាលមកពីកង្វះធនធាន និងការធ្លាក់ចុះមូលធនមនុស្សនៅពេលដែលជំនាញនៅទ្រឹង។ លើសពីនេះ សេណារីយ៉ូនេះ នឹងនាំឱ្យកម្ពុជាងាយរងគ្រោះទៅនឹងកម្មវិបាកអវិជ្ជមាន ពីការផ្លាស់ប្តូរគោលនយោបាយរបស់ប្រទេសថៃ ដែលកំពុងស្វែងរកប្រភពកម្លាំងពលកម្មពីប្រទេសផ្សេងៗ។
- **ផលប៉ះពាល់យុទ្ធសាស្ត្រ៖** ជាយុទ្ធសាស្ត្រឯករាជ្យ សេណារីយ៉ូនេះ មិនទាន់គ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ទំហំនៃស្ថានភាពបច្ចុប្បន្ននោះទេ។ សេណារីយ៉ូនេះអាចជាវិធានការបណ្តោះអាសន្នដែលអាចអនុវត្តបាន ល្អិតណាស់រួមបញ្ចូលជាមួយ **កិច្ចអន្តរាគមន៍នៃកិច្ចគាំពារសង្គមរឹងមាំ**^{១១} ដូចជា **ការផ្ទេរសាច់ប្រាក់តាមគោលដៅ**^{១២} និង **កម្មវិធីសន្តិសុខស្បៀងអាហារ** ដើម្បីជួយបន្ថយសម្ពាធលើគ្រួសារ និងកាត់បន្ថយហានិភ័យនៃភាពក្រីក្រ និងវិសមភាព។

សេណារីយ៉ូទីប្រាំ៖ គំនិតផ្តួចផ្តើម «សមាហរណកម្មជាតិ និងវិសិដ្ឋកម្មជំនាញ»

សេណារីយ៉ូបែបបុរេសកម្មដែលអនុវត្តពីថ្នាក់លើចុះក្រោមនេះ ចាត់ទុកពលករដែលត្រលប់មកស្រុកវិញ ជាមូលធនមនុស្សដ៏សំខាន់ដែលត្រូវធ្វើវិសិដ្ឋកម្មជំនាញ ដើម្បីកំណើនសេដ្ឋកិច្ចជាតិ តាមរយៈកិច្ចអន្តរាគមន៍ទ្រង់ទ្រាយធំ ដោយមានការសម្របសម្រួលពីរដ្ឋ។

- **ទស្សនវិជ្ជាស្នូល៖** ប្រែក្លាយវិបត្តិទៅជាឱកាស។ អភិវឌ្ឍជំនាញរបស់ពលករបន្ថែមជាប្រព័ន្ធ ដើម្បីបំពេញតម្រូវការឧស្សាហកម្មក្នុងស្រុក និងប្រកួតប្រជែងយកការងារ ដែលមានតម្លៃបន្ថែមខ្ពស់កម្រិតអន្តរជាតិ។
- **យុទ្ធសាស្ត្រគន្លឹះ៖**
 - **ការចុះបញ្ជីជាប្រព័ន្ធ៖** បង្កើតសំណុំទិន្នន័យថ្នាក់ជាតិនៃពលករដែលបានត្រលប់មកវិញ ដើម្បីវាយតម្លៃជំនាញ និងបទពិសោធន៍ការងាររបស់ពួកគេ ដើម្បីធ្វើជាមូលដ្ឋានសម្រាប់តាក់តែងគោលនយោបាយ។
 - **ការងារសាធារណៈទ្រង់ទ្រាយធំ៖** ចាប់ផ្តើមអនុវត្តគម្រោងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដែលស្របទាញកម្លាំងពលកម្មច្រើន (ឧ. ផ្លូវនៅតាមតំបន់ជនបទ និងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ជាដើម) ដើម្បីផ្តល់ការងារភ្លាមៗដល់ពលករ សម្រាប់រយៈពេលខ្លី។
 - **កម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ (TVET) ថ្នាក់ជាតិ៖** គាំទ្រវិភាគក្នុងការពង្រីកវិសាលភាពកម្មវិធីអប់រំបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេស វិជ្ជាជីវៈ ដោយផ្តល់ប្រាក់ឧបត្ថម្ភដល់ពលករដែលត្រលប់មកវិញ ដើម្បីចុះឈ្មោះចូលរៀនវគ្គបណ្តុះបណ្តាលជំនាញក្នុងវិស័យមានកំណើនសំខាន់ៗ (ឧ. ការកែច្នៃផលិតផលកសិកម្ម សំណង់ និងទេសចរណ៍ ជាដើម)។ ជោគជ័យនៃយុទ្ធសាស្ត្រនេះ គឺអាស្រ័យលើដំណោះស្រាយចំពោះបញ្ហាគុណភាព និងទស្សនៈអវិជ្ជមានមួយចំនួនចំពោះកម្មវិធីវិជ្ជាជីវៈ^{១៣}។
 - **ការផ្គត់ផ្គង់ការងារ និងការលើកទឹកចិត្តចំពោះវិស័យឯកជន៖** ផ្តល់ប្រាក់ឧបត្ថម្ភលើប្រាក់ឈ្នួលបុគ្គលិក ឬការកាត់បន្ថយពន្ធដល់ក្រុមហ៊ុនអាជីវកម្មនៅក្នុងតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស (SEZs) ដែលជ្រើសរើសបុគ្គលិក និងបណ្តុះបណ្តាលពលករដែលត្រលប់មកស្រុកវិញ។
 - **ការទូតការងារសកម្ម៖** ស្វែងរកឱកាសក្នុងការចុះកិច្ចព្រមព្រៀងទ្វេភាគីថ្មីៗ ក្នុងវិស័យការងារជំនាញជាមួយបណ្តាប្រទេស ដូចជា កូរ៉េខាងត្បូង ជប៉ុន និងម៉ាឡេស៊ី ដើម្បីពង្រីកជម្រើសទីផ្សារកម្លាំងពលកម្មបន្ថែម។
- **លទ្ធផលដែលអាចកើតមាន៖**
 - **ផលវិជ្ជមាន៖** កាត់បន្ថយភាពអត់ការងារធ្វើក្នុងពេលវិជ្ជាជីវៈ កសាងកម្លាំងពលកម្មក្នុងស្រុកឱ្យកាន់តែមានជំនាញ និងប្រកបដោយភាពធន់ សម្រាប់រយៈពេលវែង និងបង្កើនសមត្ថភាពប្រកួតប្រជែងរបស់កម្ពុជា។
 - **ហានិភ័យ៖** ត្រូវចំណាយថវិការដ្ឋច្រើន ដែលចាំបាច់ត្រូវការកម្ចី និងជំនួយអន្តរជាតិ ប្រឈមបញ្ហាមួយចំនួនក្នុងការអនុវត្ត អាចជាបញ្ហារដ្ឋបាល និងកង្វះប្រសិទ្ធភាព និងផលជះមានភាពយឺតយ៉ាវ ដោយសារអត្ថប្រយោជន៍នៃការបណ្តុះបណ្តាល ជាទូទៅត្រូវការពេលវេលាយូរ។

- **ផលបច្ច័យយុទ្ធសាស្ត្រ៖** ដោយសារបញ្ហាហិរញ្ញវត្ថុ និងកង្វះខាតផ្នែកសមត្ថភាពស្ថាប័ន **ការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រជាដំណាក់កាលៗ** មានសារៈសំខាន់ដើម្បីធានាចីរភាព និងកាត់បន្ថយហានិភ័យដែលបណ្តាលមកពីកង្វះប្រសិទ្ធភាព។ អត្ថប្រយោជន៍នៃការបណ្តុះបណ្តាល និងវិធានការសមាហរណកម្ម ក៏នឹងត្រូវការពេលវេលាដើម្បីសម្រេចផលដែរ។ ជាងនេះទៀត យុទ្ធសាស្ត្រនេះអាចជួយកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់នានា ដែលអាចកើតមានពីការធ្វើពិពិធកម្មកម្លាំងពលកម្មរបស់ប្រទេសថៃ។

សេណារីយ៉ូទី៣៖ «សហគ្រិនភាពវិជ្ជាជីវៈ និងការផ្តោតលើតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស»

សេណារីយ៉ូបែបកូនកាត់ដែលជំរុញដោយតម្រូវការទីផ្សារនេះ ផ្តោតលើការផ្តល់លទ្ធភាព ដល់ពលករដែលត្រលប់មកវិញ ជាអ្នកបង្កើតការងារដោយខ្លួនឯង និងប្រើតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេសដើម្បីស្រូបទាញកម្លាំងពលកម្ម។

- **ទស្សនវិជ្ជាស្នូល៖** សម្របសម្រួល ដោយមិនបង្គាប់បញ្ជា។ បង្កើតលក្ខខណ្ឌអំណោយផលដល់វិស័យឯកជន និងសហគ្រិនក្នុងបង្កើតការងារ។
- **យុទ្ធសាស្ត្រគន្លឹះ៖**
 - **កម្មវិធីពន្លឿនសហគ្រិនភាព៖** ផ្តល់កញ្ចប់កម្មវិធីដែលមានការប្រាក់ទាប ជំនួយឧបត្ថម្ភការបង្កើតអាជីវកម្មថ្មី និងការបណ្តុះបណ្តាលការគ្រប់គ្រងអាជីវកម្ម ដោយការពង្រីកវិសាលភាពនៃកម្មវិធីឧបត្ថម្ភសាច់ប្រាក់ដែលបានអនុវត្តសាកល្បងនៅអំឡុងពេលដំណើរការក្នុងកូវីដ-១៩^{១៤} ។
 - **ការលើកទឹកចិត្តដល់តំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេសតាមគោលដៅ៖** ផ្តល់ការលើកទឹកចិត្តដល់រោងចក្រនៅក្នុងតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស ដែលជ្រើសរើសចំនួនពលករដែលត្រលប់មកស្រុកវិញ ឱ្យចូលធ្វើការជាអតិបរមា ដោយផ្តោតលើការបង្កើតការងារនៅតំបន់ឧស្សាហកម្មដែលមានស្រាប់។
 - **សន្លឹកបត្រជំនាញ៖** ផ្តល់ជូនពលករដែលត្រលប់មកស្រុកវិញនូវសន្លឹកបត្រជំនាញ ដែលអាចប្រើការបាននៅគ្រឹះស្ថានជីវិតរដ្ឋ និងឯកជន ដោយមានការទទួលស្គាល់ត្រឹមត្រូវ ហើយតាមរយៈសន្លឹកបត្រជំនាញនេះ អនុញ្ញាតឱ្យមានជម្រើសក្នុងការបណ្តុះបណ្តាលទៅតាមតម្រូវការទីផ្សារ និងជំរុញការប្រកួតប្រជែងក្នុងចំណោមស្ថាប័នផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលជំនាញ។
 - **មជ្ឈមណ្ឌលសេវាកម្ម «ច្រកតែមួយ» នៅតាមខេត្ត៖** បង្កើតមជ្ឈមណ្ឌលនៅតាមខេត្តដែលមានពលករ ត្រលប់មកស្រុកវិញច្រើន សំដៅផ្តល់ជំនួយទាក់ទងនឹងការចុះបញ្ជី ការដាក់ពាក្យស្នើសុំកម្ចី និងការស្វែងរកការងារ។
- **លទ្ធផលដែលអាចកើតមាន៖**
 - **ផលវិជ្ជមាន៖** ជំរុញការស្តារសេដ្ឋកិច្ចឡើងវិញដោយចាប់ផ្តើមពីថ្នាក់មូលដ្ឋាន និងប្រកបដោយចីរភាព តាមរយៈសហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម (SMEs) មានប្រសិទ្ធភាពហិរញ្ញវត្ថុជាងសេណារីយ៉ូទី២ ដោយការប្រើប្រាស់មូលធនឯកជន ផ្តល់លទ្ធភាពដល់បុគ្គលឯកជន និងអាចជំរុញនវានុវត្តន៍នៅមូលដ្ឋាន។
 - **ហានិភ័យ៖** អាចធ្វើឱ្យកាន់តែមានវិសមភាព ដែលផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់អ្នកមានប្រាក់សន្សំ ឬមានជំនាញស្រាប់ អាចនាំឱ្យការងារប្រមូលផ្តុំនៅតែតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស អត្រាបរាជ័យខ្ពស់សម្រាប់អាជីវកម្មថ្មីអាចនាំទៅរកការជាប់បំណុលបន្ថែមទៀត។ សេណារីយ៉ូនេះ កសាងភាពធន់ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចក្នុងស្រុក ជំនួសឱ្យការធ្វើចំណាកស្រុក។

តារាងសង្ខេបប្រៀបធៀបសេណារីយ៉ូទាំង៣ និងអនុសាសន៍គោលនយោបាយ

លក្ខណៈ (វត្ថុនិទ្ទេស)	សេណារីយ៉ូទី១៖ ការស្រូបទាញ កម្លាំងពលកម្មក្នុងស្រុក	សេណារីយ៉ូទី២៖ សមាហរណកម្មកម្លាំង ពលកម្មជាតិ	សេណារីយ៉ូទី៣៖ សហគ្រិនភាព តាមបែបវិមជ្ឈការ
អតិក្រម	ប្រតិកម្ម អសកម្ម	បុរេសកម្ម មជ្ឈការ ជំរុញដោយរាជរដ្ឋាភិបាល	បុរេសកម្ម វិមជ្ឈការ ជំរុញដោយទីផ្សារ
ឧបករណ៍សំខាន់	ការធ្វើកសិកម្មតែមួយរស់ សេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធ	ការងារសាធារណៈ កម្មវិធីជីវិតជាតិ	មីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ ការលើកទឹកចិត្តដល់តំបន់ សេដ្ឋកិច្ចពិសេស សន្លឹកបត្រជំនាញ
កម្រិតចំណាយ	ចំណាយទាប (ភ្លាមៗ)	ចំណាយខ្ពស់ខ្លាំង	ចំណាយមធ្យម
ក្របខណ្ឌ ពេលវេលា	ការបែងចែកភ្លាមៗ ការស្តារឡើងវិញយឺត	ការអនុវត្តដោយយឺតៗ អត្ថប្រយោជន៍រយៈពេលវែង	ការអនុវត្តដោយមធ្យម អត្ថប្រយោជន៍រយៈពេលមធ្យម
ហានិភ័យធំៗ	វិបត្តិសេដ្ឋកិច្ច និងសម្ពាធសង្គម	បំណុល បញ្ហាប្រឈមផ្នែក អភិបាលកិច្ច អប្បសិទ្ធភាព	វិសមភាព អត្រាអានុវិកម្ម បរាជ័យខ្ពស់

មេរៀនពីអតីតកាល៖ ការត្រលប់មកវិញយ៉ាងគំហុក អំឡុងពេលវិបត្តិជំងឺរាតត្បាតកូវីដ-១៩

ស្ថានភាពបច្ចុប្បន្ន គឺមិនមែនមិនធ្លាប់កើតមានពីមុនមកនោះទេ គ្រាន់តែទំហំខុសគ្នាឆ្ងាយ។ អំឡុងពេលវិបត្តិជំងឺរាតត្បាតកូវីដ-១៩ ពលករចំណាកស្រុកខ្មែរជាង ២០៥០០០នាក់ បានត្រលប់មកពីប្រទេសថៃវិញ បន្ទាប់ពីមានការបិទព្រំដែន និងបាត់បង់ការងារ^{១៤៤}។ បទពិសោធន៍ពីឆ្នាំ២០២០-២០២១ ផ្តល់ជាមេរៀនសំខាន់ ២ យ៉ាងគឺ៖

១. វិធានការពង្រឹងប្រសិទ្ធភាពកិច្ចគាំពារសង្គម

កម្មវិធីឧបត្ថម្ភសាច់ប្រាក់របស់រាជរដ្ឋាភិបាល^{១៤៥} ដែលប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធអត្តសញ្ញាណកម្មគ្រួសារក្រីក្រ (IDPoor) បានបង្ហាញពីប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ ក្នុងការផ្តល់ជំនួយសង្គមបានទាន់ពេល និងមានទ្រង់ទ្រាយធំ។ អន្តរាគមន៍នេះជាឧបករណ៍ក្នុងការគាំទ្រដល់ស្ថិរភាពហិរញ្ញវត្ថុគ្រួសារ លើកកម្ពស់សន្តិសុខស្បៀងអាហារ និងជួយដល់ក្រុមគ្រួសារពលករក្នុងការបំពេញកាតព្វកិច្ចសងបំណុល អំឡុងពេលដំបូងនៃការវិលត្រលប់មកស្រុកវិញ។ ឆ្នាំ២០២០នេះ បានបង្កឱ្យមានពលករត្រលប់មកស្រុកវិញក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ រហូតដល់ជាង ៤០ម៉ឺននាក់ ក្នុងប៉ុន្មានថ្ងៃដំបូងនៃឆ្នាំនេះប៉ុណ្ណោះ ហើយពលករដែលត្រលប់មកវិញជាច្រើននាក់ ស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពងាយរងគ្រោះ និងពលករខ្លះទៀតជាប់បំណុល^{១៤៦}។ ការណ៍នេះកាន់តែតម្រូវឱ្យមានការពង្រីកវិសាលភាពនៃសំណាញ់សុវត្ថិភាពសង្គម និងជំនួយឧបត្ថម្ភសាច់ប្រាក់ ឱ្យបានឆាប់រហ័ស សំដៅដោះស្រាយភាពងាយរងគ្រោះ និងវិសមភាពដែលលេចឡើងថ្មីនៅតាមតំបន់នានា។

២. បញ្ហាប្រឈមក្នុងការធ្វើសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចរយៈពេលវែង

បើទោះជាមានជោគជ័យក្នុងការផ្តល់ជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់រយៈពេលខ្លី បញ្ហាប្រឈមសំខាន់ៗមួយចំនួន ក្នុងការធ្វើសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចរយៈពេលវែងបានលេចឡើង។ តាមរយៈការសង្កេត បញ្ហាប្រឈមសំខាន់ៗមានដូចជា៖

- **ការពឹងផ្អែកលើយន្តការឆ្លើយតបក្រៅប្រព័ន្ធ៖** ក្នុងករណីមិនមានការងារក្នុងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រាន់ ពលករដែលត្រលប់មកវិញជាច្រើននាក់ បានប្តូរទៅធ្វើការងារក្រៅប្រព័ន្ធ ឬធ្វើកសិកម្មសមល្មមសម្រាប់តែមួយរស់។ ជាលទ្ធផលពលករទាំងនោះពុំ ទទួលបានការងារដែលអាចឱ្យពួកគេប្រើប្រាស់បានពេញលេញនូវជំនាញដែលពួកគេទទួលបានពីបរទេសឡើយ។
- **តម្រូវការចាំបាច់នូវតាមសេដ្ឋកិច្ចធានាសម្បទៈ** នៅពេលពលករដែលត្រលប់មកវិញភាគច្រើនសម្តែងចំណង់ក្នុងការស្វែងរកការងារធ្វើក្នុងស្រុក អង្កេតនានាបានបង្ហាញថា ឱកាសការងារដែលមាន មិនសូវផ្តល់ប្រាក់ឈ្នួលសមាមាត្រទៅនឹងប្រាក់ឈ្នួលដែលពួកគេធ្លាប់ទទួលបាននៅប្រទេសថៃនោះទេ^{១៤៧}។
- **កម្មវិធីគោលដៅដែលមានសក្តានុពល៖** កិច្ចអន្តរាគមន៍គោលដៅទ្រង់ទ្រាយតូច ទទួលបាននូវលទ្ធផលល្អ។ ឧទាហរណ៍ កម្មវិធីផ្តល់ប្រាក់ឧបត្ថម្ភដល់ការបង្កើតអាជីវកម្មថ្មីខ្នាតតូច និងគំនិតផ្តួចផ្តើមផ្តល់សាច់ប្រាក់ ជាថ្មីនឹង

ការងារកសិកម្មនៅតំបន់ជនបទ បានបង្ហាញឱ្យឃើញពីសក្តានុពល ចំពោះការគាំទ្រជាប្រចាំសម្រាប់ប្រទេសម្ចាស់ប្រទេស ក្នុង
ការជំរុញឱ្យពលករមានជីវភាពរស់នៅសមរម្យ។

មេរៀនសំខាន់ដែលអាចស្រង់ចេញពីបទពិសោធន៍ខាងលើនេះ គឺមានសារៈសំខាន់ ក្នុងការអនុវត្តកិច្ចការសង្គម
ដែលមានវិសាលភាពទូលំទូលាយ ដែលមានយុទ្ធសាស្ត្រជាក់លាក់ ក្នុងការធ្វើសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ច។ ក្នុងន័យនេះ
មូលធនមនុស្សដ៏មានតម្លៃនៃកម្លាំងពលកម្មដែលត្រលប់មកវិញ អាចបន្តវិវត្តបានល្អទៅនឹងតម្រូវការទីផ្សារការងារក្នុង
ស្រុក ដែលគាំទ្រទាំងជីវភាពរស់នៅរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ និងការអភិវឌ្ឍជាតិ។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

វិធីសាស្ត្របែបបុរេសកម្ម (សេណារីយ៉ូទី១) តែម្យ៉ាង មានហានិភ័យនៃការជាប់គាំងសេដ្ឋកិច្ច និងអស្ថិរភាពសង្គម
ប៉ុន្តែសេណារីយ៉ូនេះ នៅតែជាវិធានការបន្ទាន់សំខាន់សម្រាប់រយៈពេលខ្លី ដើម្បីកាត់បន្ថយសម្ពាធលើបុគ្គល និងក្រុម
គ្រួសារដែលកំពុងប្រឈមមុខនឹងការលំបាក។ ការឆ្លើយតបដែលមានប្រសិទ្ធភាព និងភាពធន់បំផុត គឺ**យុទ្ធសាស្ត្រ
សំយោគគ្នា ហើយអនុវត្តជានិច្ចកាល** ដែលទទួលស្គាល់ថា យុទ្ធសាស្ត្រនេះ មិនអាចអនុវត្តបាន ដោយគ្មាន
សេណារីយ៉ូទី១ឡើយ តែក៏មិនអាច អនុវត្តតែសេណារីយ៉ូទី១នោះដែរ។

ដំបូង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាគួរអនុវត្តវិធានការផ្តល់ជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់ (សេណារីយ៉ូទី១) ដើម្បីផ្តល់ការគាំទ្រ
បន្ទាន់ ហើយស្របពេលគ្នានេះដែរ រាជរដ្ឋាភិបាលត្រូវរៀបចំកិច្ចការជាមូលដ្ឋាន សម្រាប់កិច្ចអនុវត្តន៍ជាប្រចាំសម្រាប់ប្រទេសម្ចាស់
រយៈពេលវែង។ ដោយសារ**សេណារីយ៉ូទី២ និងទី៣ ត្រូវការពេលវេលាយូរ ដើម្បីទទួលបានលទ្ធផល** រាជរដ្ឋាភិបាល
គួរចាត់វិធានការបន្ថែមឱ្យបានឆាប់រហ័សចំពោះ**ការងារសាធារណៈដែលត្រូវការកម្លាំងពលកម្មច្រើន (សេណារីយ៉ូ
ទី២)** សំដៅផ្តល់សំណាញ់សុវត្ថិភាពសង្គម និងបញ្ចូលលំហូរសាច់ប្រាក់ទៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចជនបទ ហើយស្របពេលគ្នា
នេះដែរ រាជរដ្ឋាភិបាលគួរដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់នូវ **ឧបករណ៍ជំរុញដោយតម្រូវការទីផ្សារ នៃសេណារីយ៉ូទី៣** ដូចជា សន្លឹក
បត្រជំនាញ និងការគាំទ្រសហគ្រិនភាព។ ការអនុវត្តបែបនេះអនុញ្ញាតឱ្យអនុវត្តវិធីសាស្ត្រជានិច្ចកាលៗបាន និងធានា
បាននូវតម្រូវការបន្ទាន់ ខណៈពេលដែលកសាងមាតិកាឆ្ពោះទៅរកការបង្កើតការងារប្រកបដោយចីរភាព យូរអង្វែង និង
ពង្រឹងសេដ្ឋកិច្ចក្នុងស្រុកឱ្យរឹងមាំជាងមុន ដែលមានសមត្ថភាពទប់ទល់នឹងការប៉ះទង្គិចពីខាងក្រៅ។ ចំណុចគន្លឹះ គឺការ
ទទួលស្គាល់ថា សេណារីយ៉ូទី១ ដើរតួជា**ស្ថាន**ដើម្បីជួយសម្រួលជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋមួយគ្រាសិន ខណៈ
ពេលដែលសេណារីយ៉ូទី២ និងទី៣ កាន់តែមានបរិក្ខតកម្ម ប៉ុន្តែអនុវត្តយឺតៗជាបណ្តើរៗ ចាប់ផ្តើមចាក់ឫសគល់ ហើយ
ចាប់ផ្តើមផ្តល់លទ្ធផល។

សកម្មភាពរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលរហូតមកដល់ពេលនេះបង្ហាញថា រាជរដ្ឋាភិបាលកំពុងអនុវត្តការឆ្លើយតបបានត្រឹមត្រូវ
ដែលគួរលើកទឹកចិត្តបន្ថែមទៀត។ ជាក់ស្តែង រាជរដ្ឋាភិបាលបានចាត់វិធានការបានលឿន ក្នុងការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រ
សមាហរណកម្មបែបបុរេសកម្ម បន្ថែមលើការផ្តល់ជំនួយមនុស្សធម៌ដំណាក់កាលដំបូង។ ជាក់ស្តែង រាជរដ្ឋាភិបាលបាន
ចាប់ផ្តើមធ្វើ **វេទិការការងារទូទាំងប្រទេស** ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានអំពីឱកាសការងាររាប់ពាន់កន្លែង ហើយជាពិសេស **កម្មវិធី
ផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈគតតិកថ្លៃ** រួមទាំងការផ្តល់ប្រាក់ឧបត្ថម្ភប្រចាំខែសម្រាប់គាំទ្រដល់ពលករដែលត្រលប់មក
ស្រុកវិញ ដែលជាសមាជិកគ្រួសារដែលងាយរងគ្រោះ^{២០}។ វិធីសាស្ត្រសំយោគគ្នា ក្នុងការផ្តល់ទាំងការគាំទ្រផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ
បន្ទាន់ និងការអភិវឌ្ឍជំនាញរយៈពេលវែង គឺជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃជោគជ័យមួយ សម្រាប់ការគ្រប់គ្រងបញ្ហាប្រឈមដែល
មិនធ្លាប់មានពីមុនមកនេះ។ លើសពីនេះ គោលនយោបាយក៏គួរតែផ្តោតលើការធានា**គុណភាព និងភាពពាក់ព័ន្ធនៃការ
បណ្តុះបណ្តាលជំនាញនេះផងដែរ** និងជាយុទ្ធសាស្ត្រ គួរតែភ្ជាប់មូលធនមនុស្សដែលបានអភិវឌ្ឍថ្មីនេះ ទៅនឹងឱកាសក្នុង
ការធ្វើពិពិធកម្មការនាំចេញ តាមរយៈ**កិច្ចព្រមព្រៀងភាពជាដៃគូសេដ្ឋកិច្ចគ្រប់ជ្រុងជ្រោយក្នុងតំបន់ (RCEP)**។

ដើម្បីពង្រឹងភាពធន់បន្ថែមទៀត អនុសាសន៍គោលនយោបាយរួមមាន ការបន្តត្រួតពិនិត្យជរាភាពទីផ្សារការងារ លំហូរ
នៃការធ្វើប្រាក់មកផ្ទះវិញ និងសូចនាករនៃស្ថិរភាពសង្គម។ ការលើកកម្ពស់ការសម្របសម្រួលពហុភាគី រួមទាំងរដ្ឋាភិបាល
ថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់មូលដ្ឋាន ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និងវិស័យឯកជន ក៏មានសារៈសំខាន់ផងដែរសម្រាប់ការសម្របសម្រួល និង
ការអនុវត្តគោលនយោបាយប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព នៅក្នុងបរិយាកាសក្រោយជម្លោះដែលកំពុងតែរីករាលដាល។

ឯកសារយោង

- ១ Kiripost. 2025. "Thailand Turns to Sri Lanka to Plug Labour Gap After Cambodian Exodus." August 21. <https://kiri-post.com/stories/thailand-turns-to-sri-lanka-to-plug-labour-gap-after-cambodian-exodus>.
- ២ Bordon, Giulio. 2024. *Workers in the Cambodian Informal Economy: Insights into Labour Statistics from the 2019 LFS*. ILO Brief. https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40asia/%40ro-bangkok/documents/briefingnote/wcms_917516.pdf.
- ៣ Neth, Kosalthanan. 2025. "Economic Consequences of Cambodia's Border Conflict with Thailand." *Khmer Times*, August 17. <https://www.khmertimeskh.com/501739967/economic-consequences-of-cambodias-border-conflict-with-thailand/>.
- ៤ World Bank. n.d. "Data for Cambodia, Viet Nam, Thailand, Lao PDR." Accessed August 21, 2025. <https://data.worldbank.org/?locations=KH-VN-TH-LA>.
- ៥ Iskander, Dalia, Fiorella Picchioni, Giacomo Zanello, Vincent Guermond, and Katherine Brickell. 2025b. "Sick of Debt: How over-Indebtedness Is Hampering Health in Rural Cambodia." *Social Science & Medicine* 367 (February): 117678. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2025.117678>.
- ៦ Phak, Seangly. 2025. "Ministries Coordinating School Enrolments for 50,000 Children of Returning Migrant Workers." *Phnom Penh Post*, August 14. <https://www.phnompenhpost.com/national/ministries-coordinating-school-enrolments-for-50-000-children-of-returning-migrant-workers>.
- ៧ Sok, Sereyath. 2023. "Cambodia, Thailand Discussed Labour and Vocational Training." *Cambodian People's Party*, August 4. <https://www.cpp.org.kh/en/details/354012>.
- ៨ Reuters. 2025. "Thailand Turning to Sri Lankan Workers to Cope with Cambodian Exodus, Official Says." August 19. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/thailand-turning-sri-lankan-workers-cope-with-cambodian-exodus-official-says-2025-08-19/>.
- ៩ Delgado, Anton L., and Sopheng Cheang. 2025. "Cambodian Migrant Workers Face an Uncertain Future as Thai Border Conflict Drives Them Home." *AP News*, August 12. <https://apnews.com/article/cambodia-thailand-migrants-ceasefire-099622abab2aaca9c69fbd342b6b7dac>.
- ១០ Blau, Gavan, and Dennis Arnold. 2024. "Debt, Land and Labour: Cambodian Migrant Workers' Precarious Livelihood Strategies." *Global Social Policy* 24 (2): 203–24. <https://doi.org/10.1177/14680181241258062>.
- ១១ UNDP. 2024. "Tracking The Impacts of The Cash Transfer Program for The Poor and Vulnerable Household during Covid-19 in Cambodia." <https://www.undp.org/cambodia/publications/policy-brief-number-10-tracking-impacts-cash-transfer-program-poor-and-vulnerable-household-during-covid-19-cambodia>.
- ១២ World Bank. 2021. *An Assessment of Cambodia's Cash Transfer program for the Poor and Vulnerable Households during COVID-19*. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/661201624622956583/pdf/An-Assessment-of-Cambodia-s-Cash-Transfer-Program-for-the-Poor-and-Vulnerable-Households-During-COVID-19.pdf>.
- ១៣ Song, Sopheak, and Phal Chea. 2024. "Vocational Education and Training in Cambodia." In *International Handbook on Education in Southeast Asia*, edited by Lorraine Pe Symaco and Martin Hayden, 251–274. Singapore: Springer Nature. https://doi.org/10.1007/978-981-16-8136-3_44-1.
- ១៤ Khmer Times. 2022. "Khmer Enterprise Handover Assistance Package Grant to 49 SMEs and Startups." February 25. <https://www.khmertimeskh.com/501032061/khmer-enterprise-handover-assistance-package-grant-to-49-smes-and-startups/>.
- ១៥ United Nations Sustainable Development Group. 2022. "Upon Returning Home from Thailand, Cambodian Migrant Women Grow Their Businesses." March 25. <https://unsdg.un.org/latest/stories/returning-home-thailand-cambodian-migrant-women-grow-businesses>.
- ១៦ UNDP. 2024. *Tracking The Impacts of The Cash Transfer Program for The Poor and Vulnerable Household during Covid-19 in Cambodia*. Policy Brief Number 10. <https://www.undp.org/cambodia/publications/policy-brief-number-10-tracking-impacts-cash-transfer-program-poor-and-vulnerable-household-during-covid-19-cambodia>.
- ១៧ Judd, Adam. 2025. "Thailand Faces Severe Labour Shortage as an Estimated 400,000 Cambodian Workers Flee Due To Border Tensions." *The Pattaya News*, August 4. <https://thepattayanews.com/2025/08/04/thailand-faces-severe-labour-shortage-as-an-estimated-400000-cambodian-workers-flee-due-to-border-tensions/>.
- ១៨ International Organization for Migration, and Asian Research Center for Migration, Chulalongkorn University. 2019. *Assessing Potential Changes in the Migration Patterns of Cambodia Migrants and Their Impacts on Thailand and Cambodia*. Bangkok: International Organization for Migration.
- ១៩ FAO Cambodia. 2022. "Cash-for-Work Assistance Helping Families with the Most Basic Needs amid the Pandemic." United Nations Cambodia, June 23. <https://cambodia.un.org/en/225746-cash-work-assistance-helping-families-most-basic-needs-amid-pandemic>.
- ២០ Mom, Kunthea. 2025. "TVET Enrolment Soars as Job Forums Expand Nationwide" *Khmer Times*, August 20. <https://www.khmertimeskh.com/501742389/tvet-enrolment-soars-as-job-forums-expand-nationwide/>.

